

เสริมสร้างความรู้และทักษะในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน หรืออาจเลือกจัดหลายกิจกรรมก็ได้

ความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ทักษะ และการจัดการตามความสนใจ ความถนัด และความ ต้องการของผู้เรียนหรือท้องถิ่น อนึ่ง ผู้เรียนที่ไม่มุ่งหวังที่จะเรียนต่อในระดับสูงขึ้น อาจเลือกเรียนวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไป หรือ อาจเลือกเรียนวิชาที่จะไปเสริมการประกอบอาชีพของผู้ปกครองที่ทำอยู่แล้วก็ได้ สำหรับ ผู้เรียนที่ตั้งใจว่าจะเรียนต่อไปในระดับสูงขึ้นไปในระดับสูงขึ้นไปก็สามารถเลือกเรียนวิชาที่ตนสนใจเพื่อฝึกฝนให้มีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น หรือเลือกเรียนวิชาที่ตนยังไม่ค่อยเข้าใจ หรือมีทักษะไม่เพียงพอ เพื่อซ่อมเสริมในส่วนที่ขาดให้ครบถ้วนยิ่งขึ้นก็ได้

การนำมวลงประสบการณ์ต่าง ๆ เข้าไปสู่ห้องเรียน ควรจัดให้มีความสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ให้มากที่สุด โดยทำกำหนดการสอน ตารางสอนให้มีเรื่องต่าง ๆ สัมพันธ์กัน และสอดแทรกคุณธรรมต่าง ๆ ในกิจกรรมของทุกกลุ่มประสบการณ์ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาลักษณะนิสัยอันดีงามควบคู่ไปด้วย

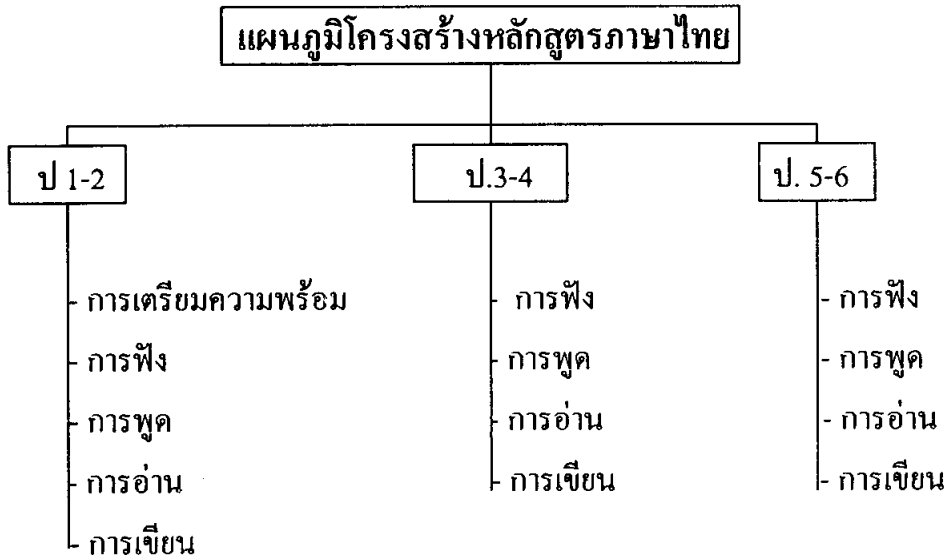
โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษาที่มี 5 โครงสร้างด้วยกัน คือ (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2534)

โครงสร้างหลักสูตรภาษาไทย

หลักสูตรภาษาไทยได้กำหนดโครงสร้างเนื้อหาและกิจกรรมตามทักษะทั้ง 4 คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นเนื้อหาและกิจกรรมของแต่ละทักษะ อย่างชัดเจน ส่วนในการสอนภาษานั้นควรสอนทักษะทั้ง 4 ให้สัมพันธ์กัน ดังนั้น การทำ แผนการสอนเพื่อนำไปใช้ในห้องเรียนจึงต้องให้นักเรียนฝึกทักษะทั้ง 4 อย่างผสมผสาน สัมพันธ์ต่อเนื่องไปพร้อม ๆ กัน

แผนภูมิที่ 1

โครงสร้างหลักสูตรคณิตศาสตร์

เนื้อหาของหลักสูตรคณิตศาสตร์มีโครงสร้างอันประกอบด้วยพื้นฐานในด้านต่าง ๆ 5 พื้นฐาน คือ

2.1 พื้นฐานทางจำนวน เป็นพื้นฐานที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องจำนวนนับ เศษส่วน ทศนิยม เป็นต้น

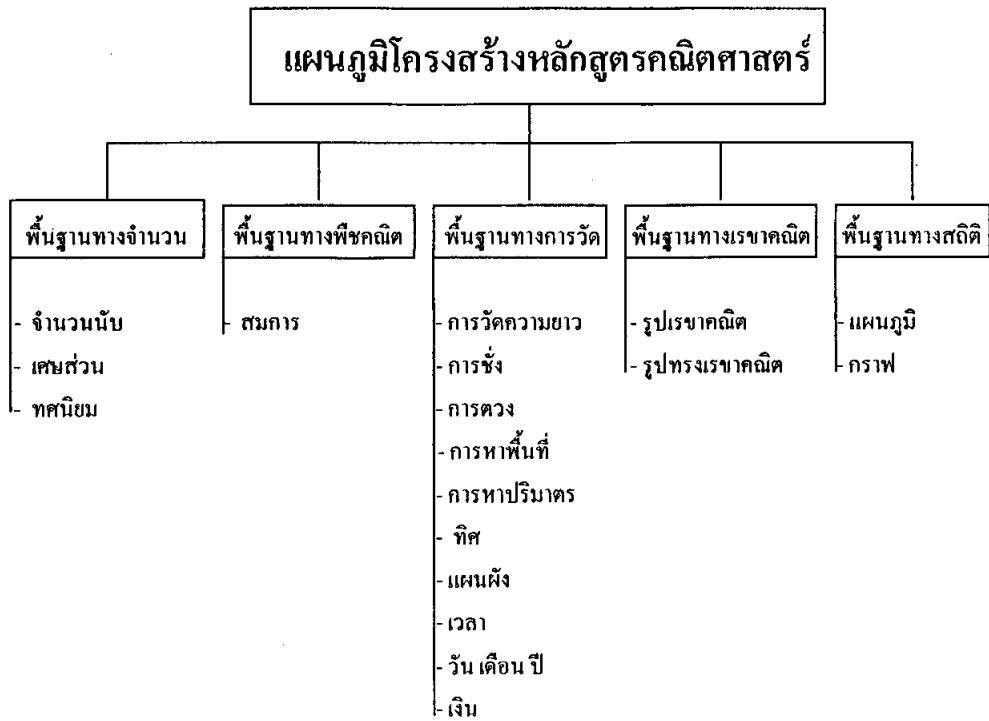
2.2 พื้นฐานทางพีชคณิต เป็นพื้นฐานที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพื้นฐานทางจำนวน เช่น สมการ

2.3 พื้นฐานทางการวัด เป็นพื้นฐานที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องการวัด ความยาว การชั่ง การตวง การหาพื้นที่ การหาปริมาตร ทิศ แผนผัง เวลา วัน เดือน ปี และเงิน เป็นต้น

2.4 พื้นฐานทางเรขาคณิต เป็นพื้นฐานที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องรูปเรขาคณิต

2.5 พื้นฐานทางสถิติ เป็นพื้นฐานที่มีขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องการนำเสนอข้อมูลในรูปแผนภูมิและกราฟ

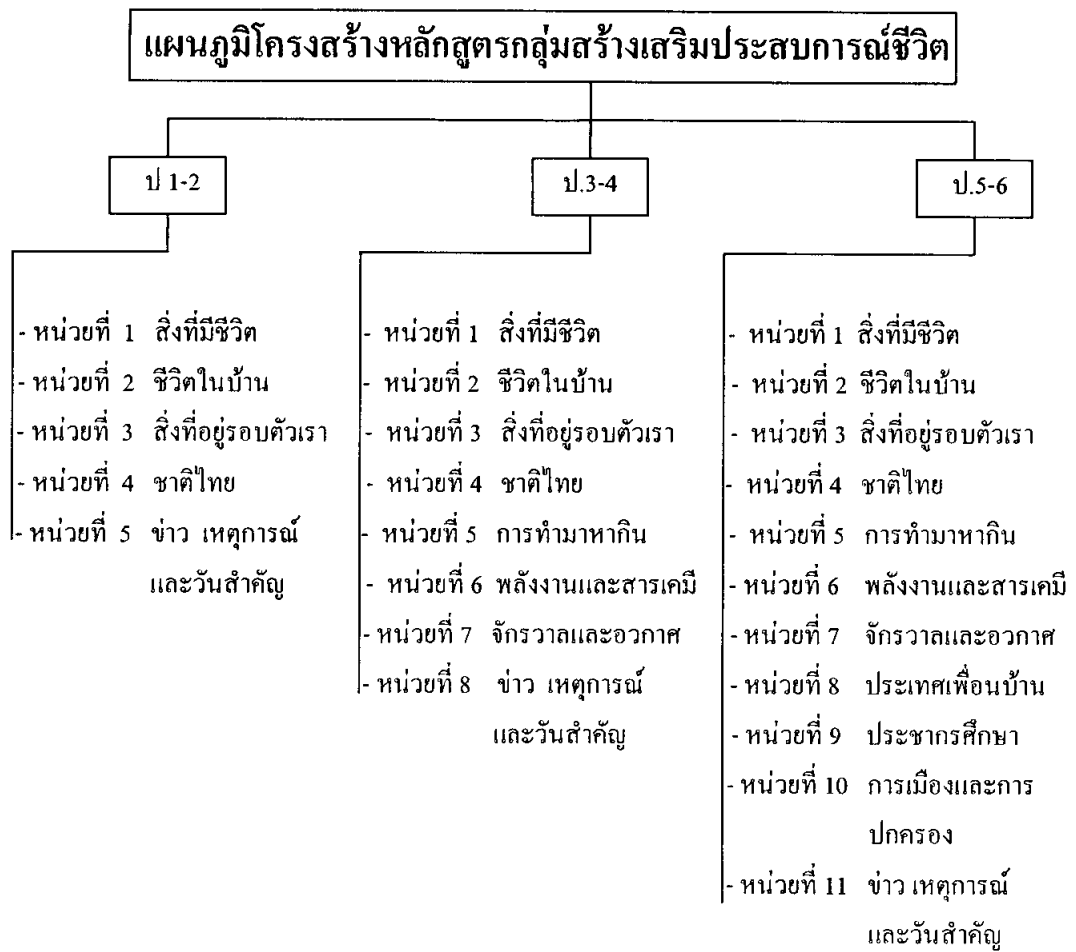
แผนภูมิที่ 2

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

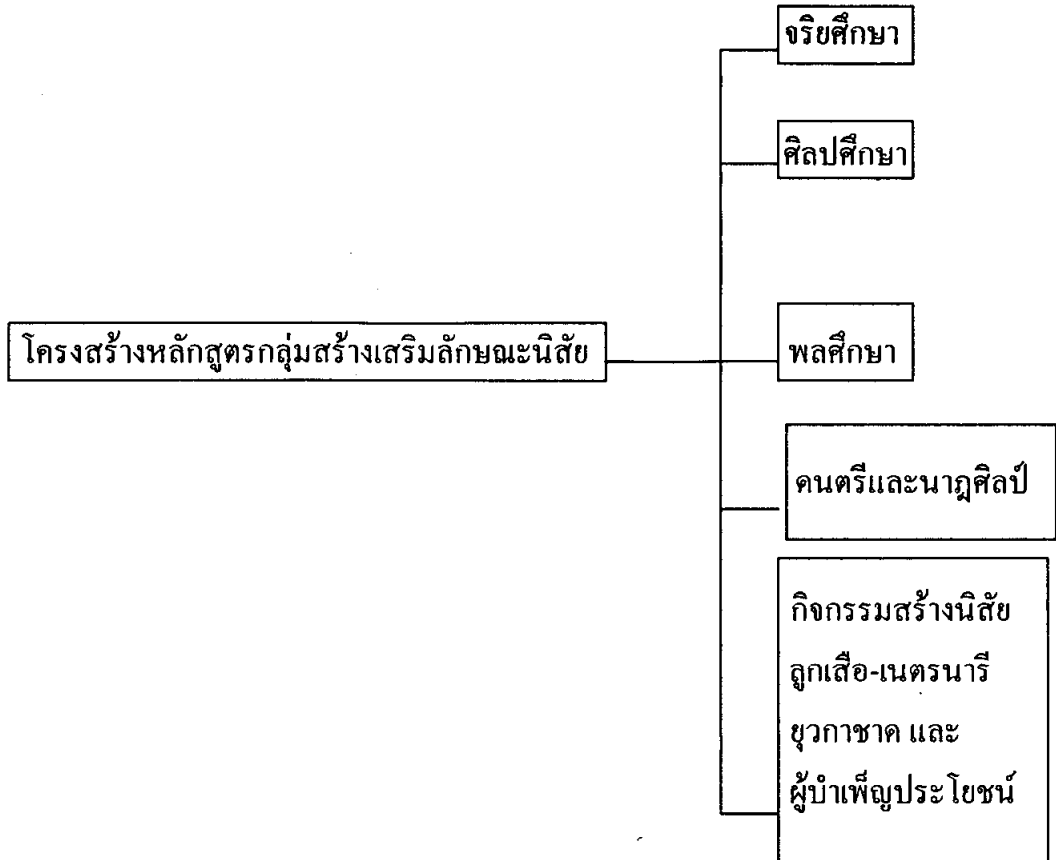
หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีโครงสร้าง ดังนี้

แผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 4 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยมีโครงสร้าง ดังนี้

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (ต่อ)

หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.1-2 มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการ
6 หน่วย และกิจกรรมสร้างนิสัย (ลูกเสือ-เนตรนารี ขวากษาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์)

แผนภูมิที่ 5 แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.1-2

หน่วยที่ 1 มั่นใจในการเคลื่อนไหว

หน่วยที่ 2 ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

หน่วยที่ 3 สนุกกับจินตนาการ

หน่วยที่ 4 พัฒนาความสามารถของตนเอง

หน่วยที่ 5 ครอบครัวยุคใหม่มีความสุข

หน่วยที่ 6 โรงเรียนดีมีวินัย

และ

กิจกรรมสร้างนิสัย

ลูกเสือ-เนตรนารี ขวากษาด

ผู้บำเพ็ญประโยชน์

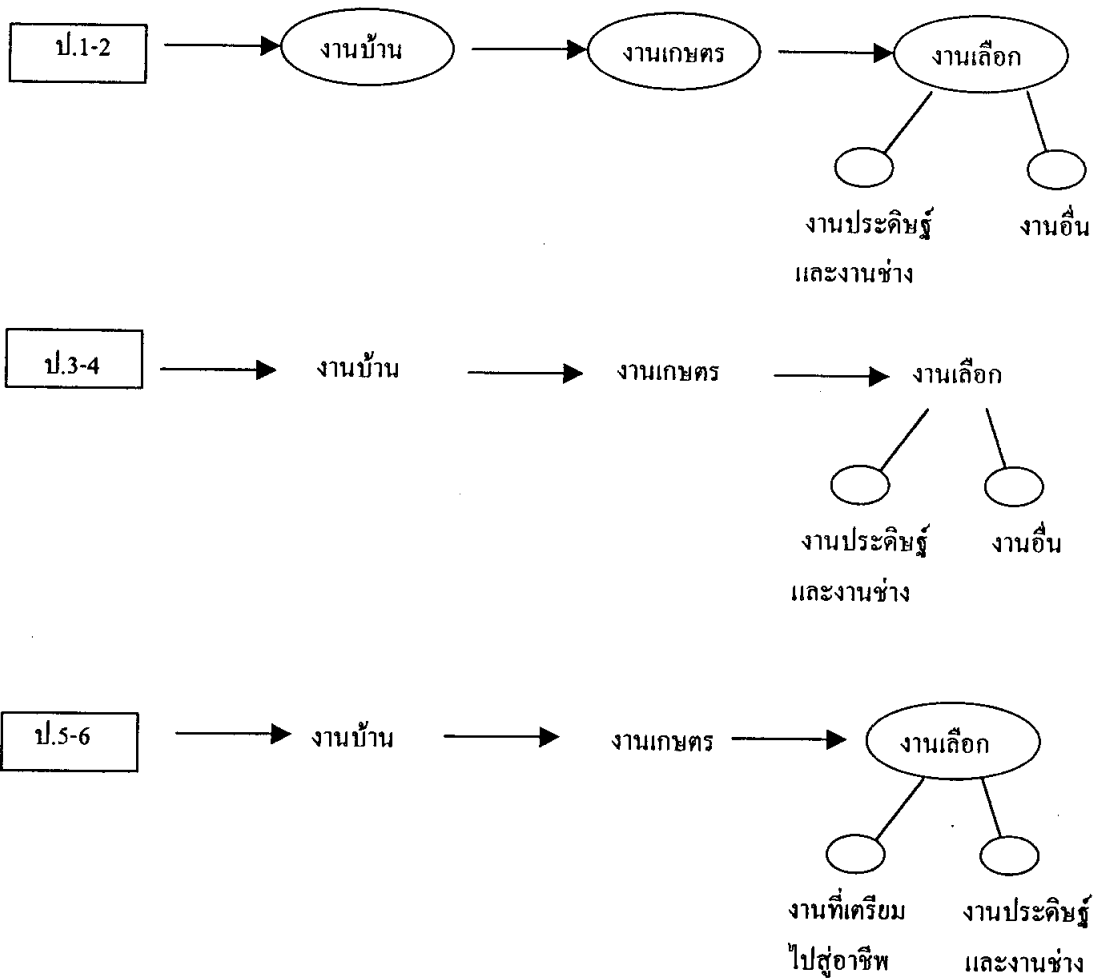
แผนภูมิที่ 6 แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.3-4

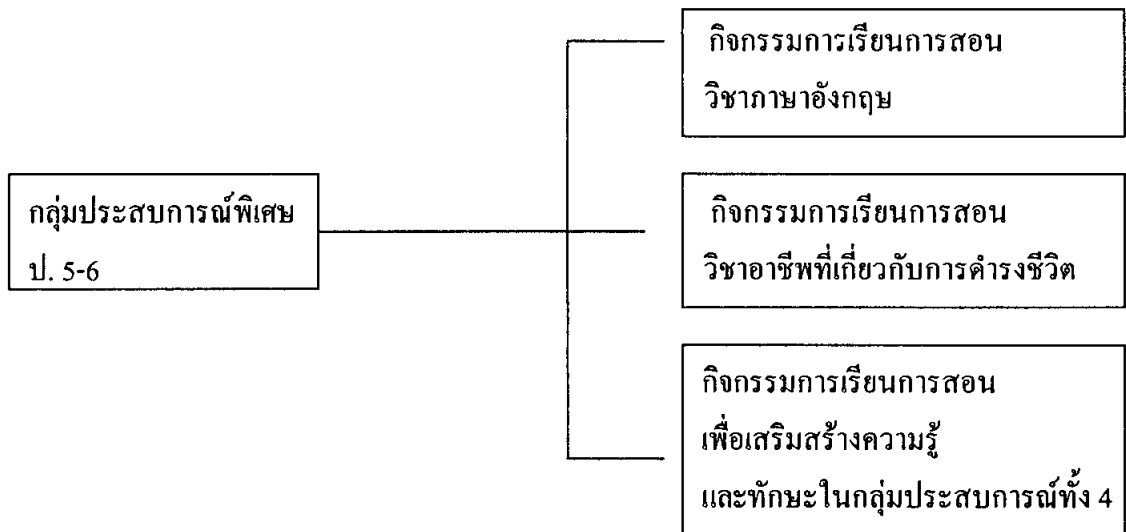
แผนภูมิที่ 7 แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ป.5-6

แผนภูมิที่ 8 แผนภูมิโครงสร้างหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

แผนภูมิที่ 9 โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

ความคาดหวังของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีความคาดหวังให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์กับสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน ในการนี้จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การพัฒนาตน ได้แก่ มีความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ แก้ปัญหาเป็น เสียดสละ และมุ่งพัฒนา
2. การพัฒนาอาชีพ ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงานและทำงานเป็น
3. การพัฒนาสังคม ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศ และโลก

รายละเอียดของเป้าหมายและคุณลักษณะของผู้เรียนปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร: การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตที่ทำประโยชน์ต่อสังคม

คุณลักษณะของผู้เรียน	เป้าหมายแต่ละระดับการศึกษา			คุณลักษณะของพลเมือง
	ประถมศึกษา : พัฒนาและรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม	มัธยมศึกษาตอนต้น: แสวงหาแนวทางการเหมาะสมกับคนในการทำประโยชน์ให้สังคม	มัธยมศึกษาตอนปลาย: ลงมือทำ	
1. พัฒนาค่านิยม	อ่านออก เขียนได้ คำนวณได้ เข้าใจธรรมชาติ	ความรู้และทักษะในวิชาสามัญ เข้าใจและคิดตามความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ	มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้านและรอบรู้ทันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี	เป็นสมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ
1.1 มีความรู้พื้นฐาน				
1.2 มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์	บำรุงรักษาสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล	เสริมสร้างสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลและชุมชน	ส่งเสริมการบริการอนามัยชุมชนและการเสริมสร้างสุขภาพ	
1.3 แก้ปัญหาเป็น	วิเคราะห์เหตุผลและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาและการแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัวได้	เสนอทางเลือกหลากหลายในการแก้ปัญหาของชุมชนได้	วางแผนปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาของสังคมได้	
1.4 เสียสละ	ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	ช่วยเหลือผู้อื่น	ช่วยเหลือทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน	
1.5 มีจิตพัฒนา	รักการอ่านและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ	ปรับปรุงการปฏิบัติงานอยู่เสมอ	ใช้แนวทางและวิธีการใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ	
2. พัฒนาอาชีพ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน และทำงานเป็น	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน และรู้กระบวนการจัดการ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและจัดการได้	เป็นสมาชิกที่ดีของวงการอาชีพ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

คุณลักษณะของผู้เรียน	เป้าหมายแต่ละระดับการศึกษา			คุณลักษณะของ พลเมือง
	ประถมศึกษา : พัฒนาและรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม	มัธยมศึกษาตอนต้น : แสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับคนในการทำประโยชน์ให้สังคม	มัธยมศึกษาตอนปลาย: ลงมือทำประโยชน์ให้สังคมตามความสามารถของตน	
3. พัฒนาลังคม ปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศและโลก	ใช้ใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่บ้าน สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้าน ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชน รอบ ๆ บ้าน	เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ของประเทศไทย	เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ของประเทศ	เป็นสมาชิกที่ดี ของสังคม

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ (2534, 2). คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา

จุดเน้นของหลักสูตร

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามความคาดหวังของหลักสูตร ในการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงจุดเน้นต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534, 3-4)

1. จัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ

การสอนโดยเน้นกระบวนการ คือ การสอนที่เป็นขั้นตอนตามลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ โดยให้นักเรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เอง และเกิดทักษะในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต กระบวนการต่าง ๆ ที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้น เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการฝึกทักษะ กระบวนการจัดการ และกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทักษะ และกระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าว ครูจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนมาเป็นการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใช้ ทักษะกระบวนการ ในการแสดงออกทุก ๆ ด้าน กระบวนการดังกล่าวมี 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
2. คิดวิเคราะห์วิจารณ์
3. สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
4. ประเมินและเลือกทางเลือก
5. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
6. ปฏิบัติด้วยความชื่นชม
7. ประเมินผลระหว่างปฏิบัติ
8. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
9. ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

ในการจัดการเรียนการสอนอาจจัดให้ครบทั้ง 9 ขั้นตอน หรือปรับให้เหมาะสมตามลักษณะของจุดประสงค์ของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ได้

2. การส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงความหลากหลายของท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกัน ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น หลักสูตรฉบับนี้จึงเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นจัดทำรายละเอียดในส่วนที่เป็นของท้องถิ่นได้ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตนและเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่นของตนเองด้วย

3. จัดการเรียนการสอนตามแนวดำเนินการ

หลักสูตรฉบับนี้ได้มีการกำหนดแนวดำเนินการเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางที่จะจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จตามจุดหมาย โดยมีจุดเน้น 2 ประการ คือ

1. จัดการเรียนการสอน โดยเน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนให้มากที่สุด
2. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นได้ตามเงื่อนไขและสภาพความต้องการของท้องถิ่น ฯลฯ

ความสำคัญของหลักสูตรต่อการสอน

หลักสูตรเป็นแม่บทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกสาขาวิชา หลักสูตรจะระบุสิ่งที่คาดหวังให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนและแนวทางในการจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวของแปลนบ้าน รูปแบบของบ้านในพิมพ์เขียวจึงเป็นภาพรวมของสิ่งที่เรามุ่งหวังหรือจุดหมายปลายทาง (the ends) ของสิ่งที่เราต้องการ ส่วนการสอนเป็นกระบวนการหรือวิธีการ (the means) ที่ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาวิชาซึ่งจะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายหรือจุดประสงค์ตามที่หลักสูตรได้ระบุไว้ ครูต้องอาศัยหลักสูตรเพื่อช่วยในการสอน โดยศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ แล้วนำไปเป็นภาคปฏิบัติหรือการสอน เป็นขั้นนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวัง

สมิทธ คุณภกร (2523) กล่าวว่า การนำเอาหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการที่ทำให้หลักสูตรกลายเป็นภาคปฏิบัติ การนำหลักสูตรไปใช้รวมถึงกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง แต่

กิจกรรมที่สำคัญที่สุดคือ การสอน จึงกล่าวได้ว่า การสอนเป็นหัวใจของการนำเอาหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรและการสอนจึงเป็นสิ่งคู่กันและสัมพันธ์กัน หลักสูตรจะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นหลังจากที่มีการสอนและประเมินผลแล้ว ซึ่งจะมีผลย้อนกลับ (feed back) มายังกิจกรรมการสอนอีก กระบวนการในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นนี้ตลอดไป